

SULTAN VELED'İN SÂHİB ATAĞULLARI'NA METHİYELERİ

Veyis DEĞİRMENÇAY*

Öz: Manzum ve mensur eserlerinde çeşitli dinî ve tasavvufî konularla birlikte, Mevlevîliği ve Mevlevî halifelerini anlatmış olan ünlü muta-savvıf, Mevlevî şeyhi ve şair Sultan Veled, divanında yine manevî bağı bulunan Mevlevî halifeleri yanında Anadolu Selçuklu sultanları, emirleri, vezirleri ve diğer ileri gelenleriyle Moğollardan bir genel valiyi ve aile fertlerini methetmiş; şehirleri ve şehirlerde yaşayan insanları öven şiirler de yazmıştır.

Bu makalede Sultan Veled'in Anadolu Selçuklu Devleti'nin büyük veziri Sâhib Ata Fahreddin Ali ve oğlu Emir Tâceddin Hüseyin hakkında yazdığı methiyeleri incelenmiş ve Türkçe çevirileri verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sultan Veled, Sahib Ataoğulları, Methiye.

THE PRAISES OF SULTAN WALAD TO SAHİB ATAOGHULS

Abstract: Poet Sultan Walad, a famous Mawlawi Skeikh and sufi, who told Mawlawism and its caliph along with various religious and suffistic subjects in his prose and poems praised family members and a general governor from Monghols as well as other celebrities or viziers, princes, sultans of Anatolian Seljuks, Mawlawian caliphs and wrote poems praising the cities and people living in these cities.

In this article, we have examined the praises Sultan Walad wrote about Grand Vizior of Anatolian Seljuks Sahib Ata Fakhraddin Ali and his son, Tajaddin Hosain and Turkish translations of these praises have been given.

Keywords: Sultan Walad, Sahib Ataoghuls, praises.

---

*Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü
(veyis0065@hotmail.com).

Sultan Veled

Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'nin büyük oğlu olan Sultan Veled, 24 Nisan 1226 (25 Rebûlâhîr 623) tarihinde şimdiki Karaman vilayeti Larende'de dünyaya gelmiş ve 11 Kasım 1312 (10 Recep 712) yılında Konya'da vefat etmiştir.

Sultan Veled'in kaside, gazel, kıta, musammat, terciibent, terkihibent ve rubailerden oluşan bir divanı ve İbtidânâme, Rebabnâme, İntihânâme adlarında üç mesnevisi ile Maarif adlı mensur bir eseri vardır.

Sultan Veled, Anadolu Selçuklu sultanları, emirleri, vezirleri ve diğer ileri gelenleriyle Moğol genel valileri tarafından kabul görmüş; her iki devlet ileri gelenleriyle dostça geçinmiş, onları idare etmesini bilmiş; onları bazen övmüş bazen de öğütler verip uyarılmış; hatta onlardan birçoğunun kendisine intisap etmelerini sağlamış; hülâsa madden ve manen onlardan faydalanmasını bilmiştir.¹ Bunlardan biri de vezir Sâhib Ata Fahreddin Ali ve oğlu Emir Tâceddin Hüseyin'dir.

Vezir Sâhib Ata Fahreddin Ali

Sâhib Ata Fahreddin Ali, Hüseyin el-Konevî'nin oğludur. Anadolu Selçuklu Devleti'nde ilk olarak Sultan II. İzzeddin Keykâvus'un birinci saltanat döneminde (644-647/1246-1249) bugünkü adalet bakanı anlamına gelen emîr-i dâd yani adalet bakanlığı görevinde bulunmuş; Moğol hükümdarı Batuhan'a elçi olarak gönderilmiş; Sultan II. İzzeddin Keykâvus, Sultan Rükneddin Kılıçarslan ile Moğol hükümdarı Hülâgû'nun huzuruna gitmek için Konya'dan ayrıldıklarında kendisini nâib-i saltanat tayin etmiş (657/1259); ertesi yıl vezir Mahmud Tuğrâî'nin ölümü üzerine de vezirliğe atanmıştır. Daha sonra bugünkü başbakan anlamına gelen sâhib-i azâmlığa geçirilmiştir. Ayrıca IV. Rükneddin Kılıçarslan, III. Gıyâseddin Keyhüsrev ve II. Gıyâseddin Mesud dönemlerinde aynı görevini sürdürmüştür. Bir ara III. Gıyâseddin Keyhüsrev zamanında Muîneddin Pervâne tarafından görevden uzaklaştırılıp Osmancık Kalesi'ne hapsedilmiş; serbest kalınca, tekrar aynı görevine dönmüştür. Akşehir'e bağlı Nadir köyünde 25 Şevval 687 (22 Kasım 1288)'de vefat etmiştir. Konya'da medfundur. Sonradan oğulları vaktiyle kendisinin hazinelerini sakladığı Afyonkarahisar'da Sahib Ataoğulları Beyliğini kurmuşlardır.

¹ Hayatı hakkında geniş bilgi için bkz. Değirmençay, Veyis, *Sultan Veled ve Rebabnâme* (Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum 1996; Değirmençay, Veyis, "Sultan Veled'in Hayatı Düşüncesi ve Görüşleri I", *Mevlânâ Araştırmaları* (ed. Adnan Karaismailoğlu), Ankara 2007, I, 69-83; Değirmençay, Veyis, "Sultan Veled'in Edebi Kişiliği ve Eserleri II", *Mevlânâ Araştırmaları* (ed. Adnan Karaismailoğlu), I, 84-95; Veyis Değirmençay, "Sultan Veled", *DİA*, İstanbul 2009, XXXVII, 521-522.

Yaklaşık kırk dört yıl süren devlet hizmeti sırasında Moğollar ile iyi geçinmeye çalışan Sahib Ata, idare ve divan işlerinde isabetli kararları, meslek hayatında dürüstlüğü, dindarlığı ve işbirliğiyle tanınmıştır. Onun emriyle o zamana kadar Arapça yazılan divan defterleri Farsçaya çevrilmiştir. Servetinin çoğunu hayır yolunda ve halk için harcadığından “Ata” unvanıyla anılmış; iyilik severliği nedeniyle de “Ebu’l-hayrât” lakabıyla tanınmış; Mevlâna Celâleddin-i Rûmî ve oğlu Sultan Veled’in hizmetinde de bulunmuştur.

İshaklı Kervansarayı (Sâhib Ata Han), Akşehir Taş Medrese ve Mescidi, Konya Sâhib Ata Hanı, Konya İnce Minareli Medrese ve Türbesi, Ilgın (Sâhib Ata) Kaplıcası, Ilgın (Sâhib Ata) Hanı, Kayseri Sahibiye Medresesi ve Sivas Gök Medrese yaptırdığı on sekiz mimarî eserin en önemlileridir.²

Mevlâna Celâleddin-i Rûmî, Sâhib Ata Fahreddin Ali’ye yazdığı mektuplarında ondan, dindar, iyi huylu, Tanrı’dan korkan, mazlumları koruyan bir kişi olarak söz etmiş ve dostlarının çeşitli işleri için kendisine ricada bulunmuştur.³

Sultan Veled’in Vezir Sâhib Ata Fahreddin Ali’yi Methi

Sultan Veled, Anadolu Selçuklu Devleti’nde önemli görevler üstlenen, geride birçok mimarî eser bırakan, âdil ve yardımsever büyük vezir Sahib Ata Fahreddin Ali’yi bir kıtasıyla oğlu Emir Tâceddin Hüseyin’i methedip borcun ödenmesini talep ettiği bir kasidesinde över. Sahib Ata’nın padişah gibi görkemli, sözü dinlenir, âdil ve cömert bir vezir olduğunu; sülilere, fakihlere, hafızlara, vaizlere, yoksullara ve yetimlere yardım ettiğini; her yerde, şehirlerde, yollarda, her ovada ve dağda birçok imaret yaptırdığını dile getirir. Kendilerinin bu aileden birçok iyilik ve ihsan gördüklerini; o zamanda bu hayırlı ailenin cömertlikte ve iyilikte parmakla gösterilmekte olduğunu anlatır.

Sultan Veled, Vezir Sâhib Ata Fahreddin Ali’yi methettiği kıtasında,⁴ Sâhib Ata Fahreddin Ali’ye “Ey büyük vezir!” diye hitap eder ve veziri son derece över; onun parlak görüşü sayesinde talih gözünün görüp devlet yüzünün aydınlandığını söyler ve “Vezirlik makamında vezir olduğun sürece, rütbe bakımından Zühal yıldızında taht kursan değer” der.

² Sahip Ata Fahreddin Ali’nin hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bkz. Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri* (çev. Tansin Yazıcı), İstanbul 1986, I, 59-60; Erdoğan Merçil, “Sâhib Ata”, *DİA*, İstanbul 2008, XXXV, 515-516; Erdoğan Merçil, “Sâhib Ataoğulları”, *DİA*, İstanbul 2008, XXXV, 518.

³ Mevlânâ Celâleddin, *Mektuplar* (çev. Abdülbâkî Gölpınarlı), İstanbul 1999, s. 53-54 (36. Mektup), 79-80 (52. Mektup), 107-109 (81. Mektup) ve 118-119 (87. Mektup).

⁴ Sultan Veled, *Dîvân* (tsh. Asgar-i Rabbânî “Hâmid”), Tahran 1338 hş., s. 502-503.

Sultan Veled, övgüsünün derecesini öyle yükseltir ki Büyük Selçuklu Devleti'nin idari, malî ve askeri teşkilatını kuran, Alp Arslan ve Melikşah devirlerinde, 456 (1064) yılından 485 yılına kadar (1092) 29 yıl devam eden vezirliği esnasında yaptığı icraatlarla bütün Müslümanların gönlünde taht kurmuş olan usta devlet adamı, değerli vezir ve âlim “Nizâmülmülk⁵ hayatta olsaydı, senin huzurunda emir erlerin gibi hengâme içinde oraya buraya koşuştururdu” diyecek kadar sözü ileri götürür. Hatta onu Hz. Peygamber'e ve daha önce tevriyeli olarak emirlerine benzettiği Nizâmülmülk'e benzetir, “Sen Muhammed gibi dinin Nizâmülmülk'üsün” der; yine Nizâmülmülk'ten daha üstün tutarak, “hayır o (Nizâmülmülk) gibi değilsin; senin adın ve ünün gökyüzünü ve felekleri geçmiştir” buyurur. Sâhib Ata'nın padişah gibi görkemli ve sözü dinlenir bir vezir, dünyanın ve dinin övücü (Fahredden) bir devlet adamı olduğunu anlatır ve “Bahtın ebedi açık ve yardımcın olsun” diyerek kendisine dua eder.

Sultan Veled; devamla, onun değeri ve himmeti yanında dokuz göğün bir zerre olduğunu; inci saçan avucu yanında yedi denizin çok küçük ve hakir kaldığını; suya ve aynaya bakmadığı taktirde, her iki âlemde temiz zâtının bir benzerini bulamayacağı söyler.

Sâhib Ata, sözde fasihtir; konuşmaya başladı mı Sehban'ın⁶ nesrini ve Mucîr'in⁷ nazmını geçersiz kılar. Gönül ehli onun devrinde mutludur; çünkü o, ahir zamanda vezirlik görevinin üstesinden gelmiş nadir fakirlere dendir. O, gönül ehlini balçık elbisesinde tanır; çünkü yaratılıştan onlardandır. O, zamanla kapkara kesilse, çul da giyse, yine de tanınır, bilinir. Çünkü şekil ve suret, Veled gibi dervişlerin can cevheri üzerinde bir belirtidir. Şekil ve suret kalmayınca, kul ve emir bir olur.

⁵ Nizâmülmülk: 408'de (1018) Horasan'ın Tus şehrine bağlı Râdkân köyünde doğdu. Sultan Alparslan, Çağrı, Tuğrul ve Melikşah zamanında Büyük Selçuklu devletinin idarî, malî ve askerî teşkilatını kuran, 456'dan 484'e (1064-1092) kadar aralıksız vezirlik yapan devlet adamı ve değerli bir âlimdir. Adı Hasan'dır. Ali b. İshak'ın oğludur. Babası ile birlikte Gaznelilerin hizmetinde bulunmuştur. 431 (1040) yılında, Dandanakan savaşından sonra Selçukluların hizmetine girdi. Halife Kaim bi-Emrillah tarafından kendisine Nizâmülmülk, Kıvâmü'd-devle ve 'd-din lakapları verildi. İslâm eğitim tarihinde önemli bir yere sahiptir. İsfahan, Bağdat, Basra, Nişâbü, Herât, Belh, Âmul, Musul gibi önemli şehirlerde “Nizamiye Medreseleri” adıyla medreseler kurdu. 485'de (1092) öldürüldü. İsfahan'da medfundur. Siyâsetnâme adlı çok değerli bir de eseri vardır (Geniş bilgi için bkz. Abdülkerim Özyayın, “Nizâmülmülk”, *DİA*, İstanbul 2007, XXXIII, 194-196).

⁶ Sehban: İbni Zufer b. İyâs-ı Vâilî (ö. 54/674). Meşhur Arap hatibidir. Fesahatte mesel olmuştur (Mu'în, Muhammed, *Ferheng-i Fârsî*, Tahran 1371 hş., V, 735).

⁷ Mucîr: Ebu'l-Mekârim Mucîruddin-i Beylekânî, Hakani'nin yanında edebiyat ve şiir tahsil etmiş, Azerbaycan Atabekleri saray şairlerindedir. Azerbaycan Atabekleri ve Selçuklu sultanlarını methetmiştir. 586'da (1190) vefat etmiştir. Tebriz'de medfundur. Farsça şiirlerinden oluşan Divan'ı vardır (Mu'în, *a.g.e.*, VI, 1907).

Sultan Veled, “Gerçi bunun anlatımı uzadı; ama sana bir işaret yeter; çünkü sen küçücük işareten bile çok şey anlarsın” diyerek sözünün uzadığını söylerken de veziri dolaylı olarak över. Zamanında bazı kendini bilmez cahiller tarafından değerinin bilinmediğini; ancak gayb âleminde vasfının ve kendisinin uçsuz bucaksız büyük bir deniz olduğunu vurgular.

Sultan Veled, “Ey (vezir)! Senin adaletinin gölgesi altında şerefli ve şerefsiz, küçük ve büyük bütün halk güven içindedir. Eğer bütün insanlara adaletle muamele etmişsen bu nadir (olan bir şey) değildir. Acayip olan senin adaletinin ününden hayvanların (bile) haberdar olmasıdır. Çünkü senin zamanında kurt ile kuzu barış yapmış, aslan ve ceylan yavruları hep birlikte süt içmiştir.” diyerek veziri son derece över ve yüceltir.

Veled, Sâhib Ata Fahreddin Ali’ye her zaman içten ve gizlice dua ettiğini söyler ve sözünü ona dua ile bitirir:

Gökyüzünde ve felekte Zühre ve Utarit (yıldızları) parladığı sürece, düşmanın sonsuza dek olaylar okuna hedef olsun.

Senin dostlarına cehennem çukuru cennetler gibi olsun. Senin düşmanına cennet bahçeleri cehennem gibi olsun.

Ayrıca, önce de ifade edildiği gibi, Emir Tâceddin Hüseyin’i methettiği kasideinde⁸ de bu büyük veziri över ve şöyle der:

Büyük emirin zatı halka cennet gibidir; çünkü (onunla insanlar) fakirlik cehenneminden kurtulmuşlardır.

Sûfi onun tekkesinde görev almış; fakih onun medresesinde (başkalarına) muhtaç olmaktan kurtulmuştur.

Hafızlar ve vaizler bu cömertlik sayesinde zenginleşmişler; dilencilikten kurtulup büyüklerden olmuşlar.

Yoksul dul kadınlar ve yetimler, onun bağışlarıyla, lütuf ve ihsanlarıyla yaşamakta, gezip dolaşmaktalar.

Sultan Veled, onun cömertliğinden, sülilere, fakihlere, hafızlara ve vaizlere yardımından, yoksul dul kadınlara ve yetimlere iyiliklerinden ve cömertliklerinden söz ettikten sonra, onun her yerde, şehirde, yollarda, her ovada ve dağda birçok imaret yaptığını dile getirir. Bundan başka bu aileden birçok iyilik ve ihsan gördüğünü, o zamanda yeryüzünde bu hayırlı ailenin cömertlikte ve iyilikte parmakla gösterilmekte

⁸ Sultan Veled, a.g.e., s. 471-474.

olduğunu anlatır. Sözü tekrar büyük vezire döndürür ve onun güzel huylarından dem vurur; onun gibi bir vezirin gelmediğini; adalette ve bağışta tek olduğunu yineler.

Sultan Veled'in Emir Tâceddin Hüseyin'i Methi

Emir Tâceddin Hüseyin, Sultan IV. Rükneddin Kılıç Arslan Anadolu Selçuklu tahtına geçince (646/1248), uç vilayeti emirliği, Vezir Sahib Ata Fahreddin Ali'nin iki oğlu Tâceddin Hüseyin ve Nusretüddin Hasan'a bırakılmış; ayrıca Kütahya, Sandıklı, Beyşehir ve Akşehir kendilerine verilmiştir. Sâhib Ata tutuklanıp hapse atılınca, Tâceddin Hüseyin de beylerbeyi Hatıroğlu Şerefeddin Mesud tarafından göz altına alınmış; Sâhib Ata hapisten kurutulunca (674/1275), iki oğlu Ladik (Denizli), Honas ve Karahisarıdevle (Afyon) subaşılığına tayin edilmiştir. Karamanoğlu Mehmed Bey ile Selçuklu Şehzadesi Alâeddin Siyavuş'un yani Cimri'nin Konya'ya hakim olmaları üzerine Sahib Ataoğulları kendi bölgelerinden asker toplamışlar. Sâhib Ata oğlu Tâceddin Hüseyin, Karamanoğlu Mehmed Bey ile Akşehir yakınlarında Altuntaş köyünde meydana gelen savaşta kardeşi Nusretüddin Hasan ile birlikte Zilhicce 675'de (Mayıs 1277) öldürülmüştür.⁹

Sultan Veled, Sâhib Ata Fahreddin Ali'nin oğlu Emir Tâceddin Hüseyin'i iki kasidesiyle över. Birinci kasidesinde konuya uygun güzel bir giriş yaptıktan sonra, Emir Tâceddin'e “Ey oğul! Dostların hepsi giderler ve bir (Tanrı) kalır. Bunların hepsi bahanedir, hüküm ve iş O'nundur. Bütün işleri O yapar; O'na ortak kimse yoktur; herkes alet gibidir, yetkileri yoktur” diyerek öğütler verir; ardından onu son derece över ve ondan Mevlevîlerin devlete ödemeleri gereken bir borcun veya verginin kendisi tarafından ödenmesi yahut onların vergiden muaf tutulmaları için bir berat vermesini ister.

Sultan Veled, her beytin başından bir harf alınıp bir araya getirilince emirin isminin çıktığı müveşşah ikinci kasidesinde ise yine Emir Tâceddin'i över ve ona öğütler verir. Ondan Bedreddin Gühertaş (Gevhertaş) tarafından Mevlâna dostlarına vakfedilmiş olan Karaarslan köyünün geri verilmesi için emir vermesini, kendilerine tekrar bağışlamasını ister; bu köyün Bedreddin Gühertaş tarafından dua eden bu halka vakfedildiğini hatırlatır; köy geri verilmezse sonunun Necîb gibi olacağını ima eder; çünkü Necîb sınır kavgasıyla onu ellerinden almış; fakat bir iki gün sonra Allah'tan cezasını bulmuştur.

⁹ Erdoğan Merçil, “Sâhib Ataoğulları”, *DİA*, XXXV, 518.

Sultan Veled, Selçuklu veziri Sâhib Ata Fahreddin Ali'nin oğlu Emir Tâceddin Hüseyin'i de iki kasidesinde methetmiş; ondan borcun ödenmesini ve Bedreddin Gühertaş tarafından vakfedilen Karaaslan köyünün geri verilmesini veya yerine başka bir köyün bağışlanmasını talep etmiştir.

Sultan Veled, ilk kasidesinde¹⁰ kendisinden bahsederek söze başlar. Allah'ın bağışlarından mutlu ve içinde mahmurluk olmayan şaraptan sarhoş olduğunu; bu dünyada işi gücü olmasa da öbür âlemde işinin gücünün olduğunu anlatır. Sonra methiyeye geçmeden önce, teşbib adı verilen bir tür giriş yapar, sevgiliden şikâyetçi olur. "Ey saki! Kalk ve meclisimi donat" diyerek sakiden meclisi donatmasını; "Ey sevgili! Lütfederek benim önümde otur. Sarhoş nergis gözlerinle benim yüzüme bak da Mesih gibi ölüye hayat ver" diyerek de sevgilinin lütfedip önünde oturmasını; sarhoş nergis gözleriyle Mesih gibi yüzüne bakmasını ve ona hayat bahşetmesini ister; çünkü gözleri kanlı, yüzü sapsarıdır, üzerinde laleler yeşermiş safran ovası gibidir; sırtı sevgiliyi kucaklama uğrunda çenk gibi eğilmiş, iki büküm olmuştur; gönlü yıkıktır, perişandır.

Veled, sakiden çenk çalmasını; aşk meclisini donatıp zevk ve sefaya yeniden başlamasını; tatlı ve gül renkli şarabı eline vermesini ister. Versin ki zilzurna sarhoş olup tamamen kendinden geçsin; dünyayı terk etsin; çünkü dünya ebedî değildir; gece ve gündüzün olmadığı öbür dünyaya gitsin; dikenli olmayan gülü koklasın.

Veled'in gönlü sevgilinin ayrılığından dolayı yaralı ve gamla doludur. Lütfedip bir kez olsun vuslat bahşetmesini; bu ayrılığı reva görmemesini ister.

Sultan Veled, böyle bir girişten sonra Emir Tâceddin'e öğütler vermeye başlar; sanki talebini arz etmeden önce farklı bir giriş yapar:

İki dünya da Âdemoğluna hediye edilmiştir. Cimri olmayan yola saçılanları toplamaz.

Bu dünya o denizin ve o saf suyun bir köpüğü gibidir. Denizi arayan köpüğün üzerinde durmaz.

Saf ve temiz (kişi) kâinatın köpüğünde veya onun tortusu içinde de olsa, kader onu temizler; git, denize yönel.

Temiz temize gelir, tortu tortuya gider. Her cins (kendi) cinsine meyleder, (kendi cinsine) ihtiyaç duyar.

¹⁰ Sultan Veled, a.g.e., s. 471-474.

O köpük ve tortu da damlanın o uçsuz bucaksız denize vardığı (ve deniz olduğu) gibi temizlenir.

Sonunda Allah kalır; varlık (âlemi) ateş karşısındaki içyağı ve mum gibi bahardaki kar misali yok olur.

Ey oğul! Dostların hepsi giderler, sadece Bir (Tanrı) kalır. Bunların hepsi bahanedir, hüküm ve iş O'nundur.

Bütün işleri O yapar; O'na ortak kimse yoktur; herkes alet gibidir, yetkileri yoktur.

Gerçi testere tahtayı (kesip) ikiye böler; ama uyanık akıl (sahibi) marangoza bakar.

Sultan Veled, Emir Tâceddin'e bu sözlerle "ey oğul" diye hitap edip öğüt verdikten sonra, "Ey gönül! Git; yaratılışta ve huyda tek olan, yüksek mevkilerde ve seçkin hasletlerde eşi ve benzeri olmayan emirin huzurunda ben yaralının halini anlat ve dertten dolayı ateşle dolu olan ben kulun halini arz et" diyerek kendisinden Emir Tâceddin'e talebini arz etmesini ister. Doğal olarak bu talebini emiri överek yapar.

Ona göre Emir, yaratılışı ve ahlâkı ile tek, yüksek mevkilerde ve seçkin hasletlerde eşi ve benzeri olmayandır; dinin ve devletin tacı (Tâceddin) ve ülkenin camıdır; değerinde gökyüzü, şöhrette güneş gibidir; letafette su, cömertlikte deniz gibidir; karar vermede rüzgâr, sağlamlıkta ve görkemde dağ gibidir.

Sultan Veled, bu övgüden sonra yanında sanki bir ulak varmış gibi konuşur; ona Emir'in yanına gitmesini ve şunları söylemesini ister:

O zaman (sen git ve) "merhametle elimi tut, şahlara lâıyk bir iyilikle (bu) yaralıya derman bul" de.

Beka âleminde ezelden seçilmişsin sen; burada da seni seçti yüce Tanrı.

Dünya saadeti ve din mülkü sana yaraşır; çünkü her ikisi de senin bahtının elinde Zülfikar gibidir.

Senin düşmanın asker pazarında sahtedir, savaş meydanında yüreksizdir; düşmanın kalbine vur; çünkü sensin savaş aslanı.

(Sen) elinde adalet kılıcı olan devlet süvarisisin; saltanat meydanı senin gibi bir süvari görmemiştir.

Savaşta parlak kılıcını çektin mi, nice savaşçı erler yerlere serilirler.

Savaş esnasında mızrağının açtığı yaranın büyüklüğünden Rüstem bile olsa kaçmaya başlar.

Savaşta şekil ve suret bakımından bir süvarisin; ama mana bakımından iki yüz bin (nefer)sin.

Ey dünya hükümdarlarının kendisiyle iftihar ettiği emir! Sultanın ülkesinde senin gibi bir emir nerede?

Dünya halkının dayanağı ve sığınağı senin sarayındır. Senin adalet elin yükü kaldırmıştır halkın sırtından.

Ey, senin letafetinden dolayı kış mevsimi bahar mevsimine dönmüştür. Ve ey, senin güzelliğin geceleri gündüze çevirmiştir.

Sultan Veled, bu sözleri Emir Tâceddin'e dolaylı veya doğrudan söyledikten sonra babası büyük vezir Sâhib Ata Fahreddin Ali'yi över:

Büyük emirin zâtı halka cennet gibidir; çünkü (onunla insanlar) fakirlik cehenneminden kurtulmuşlardır.

Sûfi onun tekkesinde görev almış; fakih onun medresesinde (başkalarına) muhtaç olmaktan kurtulmuştur.

Hafızlar ve vaizler bu cömertlik sayesinde zenginleşmişler; dilencilikten kurtulup büyüklerden olmuşlar.

Yoksul dul kadınlar ve yetimler, onun bağışlarıyla, lütuf ve ihsanlarıyla yaşamakta, gezip dolaşmaktalar.

(O), her yerde, şehirlerde, yollarda, her ovada ve dağda birçok imaret yapmıştır.

Veled, büyük vezirin övgüsünden Emir Tâceddin'in övgüsüne geçer. Onun da babası gibi iyi huya sahip olduğunu; din önderleri gibi hayırda yarıştığını anlatır. Bu sözlerini “Aslan yavrusu, işaret edildiği gibi aslana benzer” Arap atasözleriyle pekiştirir. Daha sonra sözünü hayırlı aile dediği Sâhib Ata ailesine döndürür. Bu ailenin, yeryüzünde cömertlikte ve iyilikte parmakla gösterilmekte olduğunu söyler. Baba ve oğlu birlikte över ve “Onun gibi bir vezir gelmedi; onun gibi bir emir gelmedi... Adalette ve bağışta baban gibi teksin; denizden yadigâr inci gibisin” der. “Allah tarafından her an nur saçılınsıze” diyerek onlara dua eder.

Sultan Veled bu şiiri yazarken, akıl sahibi birinin kendisine “akıllı (emir), boş ve yararsız bir iş yapmamıştır, sen aklını başına al” dediğini; ancak bunu kendi aklından duymadığını; çünkü ruhunun Emir'in aşkıyla sarhoş olup kendinde olmadığını söyler ve “Şiirim her ne kadar benim gibi zayıf ve cılız ise de bu aşkın kuvvetinden dolayı utanç duymuyorum. Sözümün aslı esası ve şiirlerimin özü

senin aşkıdır. O aslı elimde sağlam tuttum” diyerek şiiri her ne kadar zayıf, basit bir şiir olsa da bunu ona duyduğu aşkla yazdığını anlatır.

Bundan sonra asıl konuya, yani bu şiiri yazmasına neden olan borç konusuna geçer. Emir’e “Ey fazilet ve cömertlik madeni! Mademki seniniz, o halde borçlu olmamızı reva görme. Borç kaygısını gönlümden çabuk uzaklaştır; benim sırtımdan yükü kaldır, gönder onayını” diyerek muhtemelen kendisinin ve ailesinin veya Mevlevîlerin üzerlerinde devlete ödemeleri gereken bir borcu veya vergiyi kaldırmasını, borç affını, vergi muafiyetini onaylayıp ilgili beratı göndermesini ister; “(Gönder) ki Allah da sana ezelf hazinesinden mutlu olacağın uzun bir ömür ve sayısız altın ve mal bağışlasın” der.

Sultan Veled, bu olayın kendisine ateş gibi geldiğini; ancak Halil huylu Hüseyin sayesinde gül bahçesine dönüşeceğini; hatta böyle bir olayın kesinlikle ateşten daha kötü olduğunu anlatır; çünkü “ateş utanç duymaktan yeğdir” der. Daha sonra, “Bu lütf ve cömertlik onun elinden gelir; çünkü o, soyu itibariyle bu güce ve zenginliğe sahiptir... O hanedandan birçok iyilik ve ihsan gördük; açıkça ondan da o hizmeti bekliyoruz” diyerek sözü yine borç konusuna döndürür ve berat isteğini yineler. Sonunda Emir’e dua ederek sözünü bitirir:

Bulut gözyaşı döküp bahar da onunla güldükçe, yer sakin olup gökyüzü de döndükçe,

Senin değerinin ve saygınlığının kötülüğünü isteyen, bulut gibi ağlasın, senin makamının iyiliğini isteyen de çimenlik gibi gülsün.

Ey her kabilenin ayı ve ey her soyun övüncü! Senin ömrün Nuh’un ömründen daha uzun olsun.

Ayağının toprağından dostların kıvanç duysun; düşmanların ise başları kesilmiş, darağacında asılmış olsun.

Sultan Veled, ikinci kasidesinde¹¹ söze, “Ey güzel yüzlü emir! Ben, Tanrı’dan senin hep talihli ve başarılı olmanı ve daima ebedî bir hayat sürmeni istiyorum. Her isyancı atının ayağına kapanmış, senin esirin olmuş. Sana itaat eden, sana boyun eğen kulların, senin kutlu bahtınla mutludurlar. Yusuf’un güzelliğine sahipsin, Hâtem gibi cömertsin, Ali Haydar gibi cesursun, Enûşirvan gibi âdilsin. Savaş meydanında yiğitlikte bütün yiğitlerin emirisin. Adaletinin gölgesi halkın üstünde sonsuza dek kalsın” diyerek Emir’e dua ve methiyeyle başlar ve hemen asıl konuya geçer.

¹¹ Sultan Veled, *a.g.e.*, s. 489-490.

Konu, Bedreddin Gühertaş¹² tarafından dua eden bu halka vakfedilmiş olan Karaarslan adlı köyün tekrar geri verilmesidir. Sultan Veled, bu talebini Emir'e manzum mektup halinde bir şiirle ve şairane bir üslupla arz etmiştir. Nitekim "Atının dizginini tutar ve senden kendi bağışımı isterim; çünkü bu zamanda bağışta ve adalette senin gibi bir kimse yoktur" diyerek Emir'den sözkonusu köyü kendisine bağışlamasını ister; bağışlarsa, kendisine her akşam ve sabah hep dua edeceğini söyler. Çünkü bu köy, Bedreddin Gevhertaş tarafından dua eden bu halka vakfedilmiştir; geri verilmediği taktirde onun sonunun da Necîb¹³ gibi olacağını bildirir; çünkü Necîb, sınır kavgasıyla o köyü kendilerinden almış; fakat bir iki gün içinde de Hak'tan cezasını görmüştür.

Sultan Veled, devamla bu isteğini yineler ve "Ey emir! Bu hususta fakihleri himâye et; onun zulmüyle harabeye dönen bu hayrı mâmur et; akıbetin iyi, onun öncesinden daha güzel olur; çünkü sen gençliğinde ihtiyarların yolunu tutuyor, onlar gibi davranıyorsun. O köyün yerine çabucak bir (başka köy) ver, ey çok hayırlı (emir), bu hayrı ve bu ihsanı geciktirme. Hakk'ın Peygamberi "(hayrı) geciktirmede belalar vardır"¹⁴ buyuruyor. Sen (bu hayrı) çabuk yap ki Deyyân Tanrı'dan sevap alasın" diyerek öğüt verir, telkinde bulunur. Ondan vakfı geri bağışlamasını veya o köyün yerine başka bir köy vermesini ister; Hz. Peygamberin hadisini hatırlatarak bu işi geciktirmemesini tavsiye eder.

Sultan Veled, talebini bu şekilde arz ettikten sonra, manzum mektubu kimin adına ve kime hitaben yazdığını, edebî bir üslupla tevşih sanatını kullanarak dile getirir: "Bu beyitlerde eğer her beytin başından bir harf alıp bir araya getirirsen,

¹² Emir Bedreddin Gühertaş (Gevhertaş): Dizdâr adıyla meşhur olup Anadolu Selçuklu hükümdarı Sultan I. Alâeddin Keykubad'ın (616-634/1219-1236) atabegi ve emiridir. Hayrat sahibidir; saray ustası ve saray özel hocasıdır. Bahâeddin Veled'in müridi olup onun isteği üzerine çocuklarına Hüdâvendigâr Medresesi'ni yaptırmış, vakıflar bırakmıştır. Ayrıca Mevlâna'nın oğulları Sultan Veled ve Alâeddin Çelebi'yi sünnet etmiştir. Hayatta olduğu sürece Bahâ-i Veled ailesine hizmet etmiştir. Konya'da yaptırdığı medresede medfundur (bkz. Eflâkî, Şemseddin Ahmed Eflâkî el-Ârifî, *Menâkıbu'l-Ârifîn* (tsh. Tahsin Yazıcı), Ankara 1976, I, 43-44; 303; II, 700-701). İbn-i Bîbî'ye göre Emir Bedreddin, Sultan İzzeddin Keykâvus İstanbul'a kaçtıktan sonra Konya üzerine yürüyen taraftarları ile işbirliği yaptığı için Mu'ineddin Pervâne tarafından yakalattırılıp bazı emirlerle birlikte Moğol komutanı Alıncak'ın yanına gönderilmiş ve orada öldürülmüştür (660/1262). [İbn-i Bîbî, Huseyn b. Muhammed b. Alî el-Ca'ferî er-Rugedî, *El-Evâmirü'l-Alâ'iyye fi'l-Umûri'l-Alâ'iyye* (Ayasofya Kütüphanesi 2985 Numaralı Yazmanın Tıpkıbasımı), Ankara 1956, s. 643; Ahmed Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri* (çev. Tahsin Yazıcı), İstanbul 1986, I, 36; Mevlânâ Celâleddin, *Mektuplar* (çev. ve haz. Abdülbâki Gölpinarlı), s. 234-235 (Çevirmenin notları)].

¹³ Necîb: Muhtemelen Rükneddin Kılıçarslan'ın tahta çıkışında bazı beylerle birlikte öldürülen Necîbeddin Müstevfî'dir [Bkz. Mevlânâ Celâleddin, *Mektuplar* (çev. ve haz. Abdülbâki Gölpinarlı), s. 235]

¹⁴ (Hayrı) geciktirmede belalar vardır: "Borcun (ödemeyip) geciktirmek zulümdür." ('Aclûnî, *Keşfu'l-hafâ*, II, 213) hadisine işaretler.

emirler emirinin adı çıkar.¹⁵ Zamanın emiri ve önderi, ordunun başkomutanı, dinin tacı (Tâceddin), sâhib-i âzâm sülalesi, şanı pek yüce Hüseyin.”

Sultan Veled, son olarak Emir'e dua ederek sözünü bitirir:

Gökyüzü bu yeryüzü için döndüğü sürece, insana mümkün olan en uzun ve en mutlu bir ömür sürsün.

Methiyelerin Türkçe Çevirileri

Vezir Sâhib Ata Fahreddin Ali'nin Methi¹⁶

Ey büyük vezir! Senin parlak görüşün (güneş gibi) ışık saçınca, talih gözü gördü, devlet yüzü aydınlandı.

Vezirlik makamında olduğun sürece, rütbe bakımından Zühal gezegeninde taht kursan değer.

Eğer Nizâmülmülk hayatta olsaydı, senin huzurunda emir erlerin gibi hengâme içinde oraya buraya koşuştururdu.

Sen Muhammed gibi dinin Nizâmülmülk'üsün; onun gibi değilsin; senin ünün ve namın, gökyüzünü ve felekleri geçmiştir.

Ey padişah nişanlı vezir! Sen dünyanın ve dinin övüncüsün (Fahred-din'in). Bahtın ebedî açık olsun, bahtın yardımcın olsun.

Senin kadrin ve himmetin yanında dokuz felek bir zerredir. Senin inci saçan avucunun yanında yedi deniz çok küçüktür.

Suya veya aynaya hiç bakmasan, iki âlemde de temiz zatının benzeri bir kimse bulamazsın.

Sözde fesahat bakımından mucizeler gösterdin mi, hükümsüz kılarırsın Sehan'ın nesrini, Mucîr'in de nazmını.

Gönül ehli senin devrinde mutludur; çünkü sen ahir zamanda vezirlik görevinin üstesinden gelmiş nadir fakirlerdensin.

Ey büyük (vezir)! Gönül ehlini balçık elbisesinde tanırsın; çünkü yaradılışın başından beri (sen de) onlardansın.

Kumru kuşu katran rengli karga gibi kapkara bir hale gelse bile kafeste (diğer) kumruların nasıl gizlenebilir?

¹⁵ Bu kaside muvaşşah olup 1-12. beyitlerin ilk harflerinden Tâceddin Hüseyin ismi çıkmaktadır.

¹⁶ Sultan Veled, *a.g.e.*, s. 502-503 (3. Kıta).

Her ne kadar biri çul diğeri ipek elbise giyse de, her halükârda tür kendi türünü açıkça bilir ve tanır:

Şekil ve suret bizim canlarımızın cevheri üzerinde bir belirtidir. Şekil ve suret kalmayınca, kul ve emir bir olur:

Gerçi bunun anlatımı uzadı; ama sana bir işaret yeter; çünkü sen küçücük işareten bile çok şey anlarsın.

Gerçi her cahilin nazarında su birikintisi gibi görünürsün; ama gayb âleminde sıfatın ve zatınla uçsuz bucaksız büyük bir denizsin sen.

Ey (vezir)! Senin adaletinin gölgesi altında şerefli ve şerefsiz, küçük ve büyük bütün halk güven içindedir.

Eğer bütün insanlara adalette muamele etmişsen bu nadir (olan bir şey) değildir. Acayip olan senin adaletinin ününden hayvanların (bile) haberdar olmasıdır.

Senin zamanında kurt ile kuzu barış yapmış, aslan ve ceylan yavruları hep birlikte süt içmiştir.

Gökyüzünde ve felekte Zühre ve Utarit (yıldızları) parladığı sürece, düşmanın sonsuza dek olaylar okuna hedef olsun.

Senin dostlarına cehennem çukuru cennetler gibi olsun. Senin düşmanına cennet bahçeleri cehennem gibi olsun.

Bu Veled, canı gönülden gizlice dua etmektedir sana; çünkü gönlünün bir an bile sana dua etmekten (başka) bir kurtuluşu yoktur.

Emir Tâceddin Hüseyin'in Methi ve Borcun Ödenmesi Ricası¹⁷

Yaradanın başlıklarından mutluym. İçinde mahmurluk olmayan şaraptan sarhoşum.

Gerçi (bu) toprak dünyada işim gücüm yoktur; ama (o) temiz dünyada işim gücüm vardır.

Gerçi aşk göğünde hilâl gibi zayıf ve cılızım; ama sonunda güneşin doğuşuyla dolunay (gibi) olurum.

Ey saki! Kalk ve meclisimi donat. Ey sevgili! Lütfet, benim önümde otur.

Sarhoş nergis gözlerinle benim yüzüme bak da ölüye Mesih gibi hayat ver.

¹⁷ Sultan Veled, a.g.e., s. 471-474 (11. Kaside).

Gözlerimin kanına ve sararmış yüzüme bak; üzerinde laleler yeşermiş safran ovası gibi.

Senin yanında olmak, sana kavuşmak isterken, sırtım çenk gibi iki büklüm oldu. Çenk çal; çünkü gönlüm parça parça oldu.

Aşk meclisini donat, baştan başla zevk ü sefaya; gül renkli tatlı şarabı ver elime.

(Ver de içip) zilzurna sarhoş olayım, tamamen kendimden geçeyim, dünyayı terk edeyim; çünkü ebedi değil dünya.

Gecenin ve gündüzün olmadığı öbür dünyaya (koşarak) gideyim; hiçbir diken olmayan gülü koklayayım.

Gönlüm, senin ayrılığından dolayı yaralı ve gamla dolu; lütfet bir kez olsun vuslat göster, ona bu (ayrılığı) reva görme.

İki dünya da Âdemoğluna hediye edilmiştir. Cimri olmayan yola saçılanları toplamaz.

Bu dünya o denizin ve o saf suyun bir köpüğü gibidir. Denizi arayan köpüğün üzerinde durmaz.

Saf ve temiz (kişi) kâinatın köpüğünde veya onun tortusu içinde de olsa, kader onu temizler; git, denize yönel.

Temiz temize gelir, tortu tortuya gider. Her cins (kendi) cinsine meyleder, (kendi cinsine) ihtiyaç duyar.

O köpük ve tortu da damlanın o uçsuz bucaksız denize vardığı (ve deniz olduğu) gibi temizlenir.

Sonunda Allah kalır; varlık (âlemi) ateş karşısındaki içyağı ve mum gibi bahardaki kar misali yok olur.

Ey oğul! Dostların hepsi giderler, sadece Bir (Tanrı) kalır. Bunların hepsi bahanedir, hüküm ve iş O'nundur.

Bütün işleri O yapar; O'na ortak kimse yoktur; herkes alet gibidir, yetkileri yoktur.

Gerçi testere tahtayı (kesip) ikiye böler; ama uyanık akıl (sahibi) marangoza bakar.

Ey gönül! Git, ben yaralının halini anlat, dertten dolayı ateşle dolu olan ben kulun halini arz et.

Yaratılıştta ve huyda tek olan, yüksek mevkilerde ve seçkin hasletlerde eşi ve benzeri olmayan emirin huzurunda,

O dinin ve devletin tacı (Tâceddin) ve o ülkenin canı, değerinde gökyüzü gibi ve şöhrette güneş gibi,

Letafette su gibi, cömertlikte deniz gibi, karar vermede rüzgâr gibi, ağırbaşlılıkta dağ gibi,

O zaman (sen git ve) “merhametle elimi tut, şahlara lâıyk bir iyilikle (bu) yaralıya derman bul” de.

Beka âleminde ezelden seçilmişsin sen; burada da seni seçti yüce Tanrı.

Dünya saadeti ve din mülkü sana yaraşır; çünkü her ikisi de senin bahtının elinde Zülfıkar gibidir.

Senin düşmanın asker pazarında sahtedir; savaş meydanında yüreksizdir; düşmanın kalbine vur; çünkü sensin savaş aslanı.

(Sen) elinde adalet kılıcı olan devlet süvarisisin; saltanat meydanı senin gibi bir süvari görmemiştir.

Savaşta parlak kılıcını çekti mi, nice savaşçı erler yerlere serilirler.

Savaş esnasında mızrağının açtığı yaranın büyüklüğünden Rüstem bile olsa kaçmaya başlar.

Savaşta şekil ve suret bakımından bir süvarisin; ama mana bakımından iki yüz bin (nefer)sin.

Ey dünya hükümdarlarının kendisiyle iftihar ettiği emir! Sultanın ülkesinde senin gibi bir emir nerede?

Dünya halkının dayanağı ve sığınağı senin sarayıdır. Senin adalet elin yükü kaldırmıştır halkın sırtından.

Ey, senin letafetinden dolayı kış mevsimi bahar mevsimine dönmüştür. Ve ey, senin güzelliğın geceleri gündüze çevirmiştir.

Büyük emirin zati halka cennet gibidir; çünkü (onunla insanlar) fakirlik cehenneminden kurtulmuşlardır.

Süfi onun tekkesinde görev almış; fakih onun medresesinde (başkalarına) muhtaç olmaktan kurtulmuştur.

Hafızlar ve vaizler bu cömertlik sayesinde zenginleşmişler; dilencilikten kurtulup büyüklerden olmuşlar.

Yoksul dul kadınlar ve yetimler, onun bağışlarıyla, lütuf ve ihsanlarıyla yaşamakta, gezip dolaşmaktalar.

(O), her yerde, şehirlerde, yollarda, her ovada ve dağda birçok imaret yapmıştır.

Sen de baban gibi iyi huylar edinmişsin; din önderleri gibi hayırda yarışmaktasın.

Evet, Araplar şöyle bir atasözü söylemişlerdir ve doğrudur: “Aslan yavrusu, işaret edildiği gibi, aslana benzer.”

Şüphesiz bugün bu hayırlı aile yeryüzünde cömertlikte ve iyilikte parmakla gösterilmektedir.

Onun gibi bir vezir gelmedi; onun gibi bir emir gelmedi. Allah tarafından her an nur saçılınsıza.

Adalette ve bağışta baban gibi teksin; denizden yadigâr inci gibisin.

Gerçi (bu şiiri) nazmederken, akıl bana “akıllı (kişi) boş ve yararsız bir iş yapmamıştır, sen aklını başına al” dedi;

Ama kendi aklımdan duymadım; çünkü ruhum senin aşkınla sarhoştun, kendinde değildi, kararsızdı.

Şiirim her ne kadar benim gibi zayıf ve cılız ise de bu aşkın kuvvetinden dolayı utanç duymuyorum.

Sözümün aslı esası ve şiirlerimin özü senin aşkındır. O aslı elimde sağlam tuttum.

Ey fazilet ve cömertlik madeni! Mademki seniniz, o halde borçlu olmamızı reva görme.

Borç kaygısını gönümden çabuk uzaklaştır; benim sırtımdan yükü kaldır, gönder onayını.

(Gönder) ki Allah da sana ezeli hazinesinden mutlu olacağın uzun bir ömür ve sayısız altın ve mal bağışlasın.

Bu olay bana ateş gibi geldi; ama Halil huylu Hüseyin sayesinde fesleğen gibi, gül gibi olur.

Böyle bir olay ateşten de kötüdür kesin; nitekim “ateş utanç duymaktan yeğdir” demişlerdir.

Bu lütuf ve cömertlik onun elinden gelir; çünkü o soyu itibariyle bu güce ve zenginliğe sahiptir.

O iyilik ailesinden birçok iyilik ve ihsan gördük; açıkça ondan da o hizmeti bekliyoruz.

Bulut gözyaşı döküp bahar da onunla güldükçe, yer sakin olup gökyüzü de döndükçe,

Senin değerinin ve saygınlığının kötülüğünü isteyen, bulut gibi ağlasın; senin makamının iyiliğini isteyen de çimenlik gibi gülsün.

Ey her kabilenin ayı ve ey her soyun övüncü! Senin ömrün Nuh'un ömründen daha uzun olsun.

Ayağının toprağından dostların kıvanç duysun; düşmanların ise başları kesilmiş, darağacında asılmış olsun.

Tâceddin'in Methi ve Vakfın İadesi İçin Bir Rica¹⁸

Ey güzel yüzlü emir! Ben, Tanrı'dan senin hep talihli ve başarılı olmanı ve daima ebedî bir hayat sürmeni istiyorum.

Her isyancı atının ayağına kapanmış, senin esirin olmuş. Sana itaat eden, sana boyun eğen kulların, senin kutlu bahtınla mutludurlar.

Yusuf'un güzelliğine sahipsin, Hâtem gibi cömertsin, Ali Haydar gibi cesursun, Enûşirvan gibi âdilsin.

Savaş meydanında yiğitlikte bütün yiğitlerin emirisin. Adaletinin gölgesi sonsuza dek kalsın halkın üstünde.

Atının dizginini tutar ve senden kendi bağışımı isterim; çünkü (bu) zamanda bağışta ve adalette senin gibi bir kimse yoktur.

Karaarşlan denilen köyü bana bağışlarsan, sana her akşam ve sabah hep dua ederim.

O (köyü) Bedreddin Gühertaş'ın dua eden bu halka vakfetmiş olduğu kesindir, bunda şüphe yok.

Necîb, sınır kavgasıyla onu ondan aldı; fakat peşinden bir iki gün içinde Hak'tan cezasını gördü.

¹⁸ Sultan Veled, a.g.e., s. 489-490 (24. Kaside).

Ey emir! Bu hususta fakihleri himâye et; onun zulmiyle harabeye dönen bu hayrı mâmur et;

Akıbetin iyi, sonun öncesinden daha güzel olur; çünkü sen gençliğinde ihtiyarların yolunu tutuyor, onlar gibi davranıyorsun.

O köyün yerine çabucak bir (başka köy) ver, ey çok hayırlı (emir), bu hayrı ve bu ihsanı geciktirme.

Hakk'ın Peygamberi “(hayrı) geciktirmede belalar vardır” buyuruyor. Sen (bu hayrı) çabuk yap ki Deyyan (Tanrı) 'dan sevap alasın.

Bu beyitlerde eğer her beytin başından bir harf alıp bir araya getirirsen, emirler emirinin adı çıkar;

Zamanın emiri ve önderi, ordunun başkomutanı, dinin tacı (Tâceddin), sahib-iazam sülalesi, şanı pek yüce Hüseyin.

Gökyüzü bu yeryüzü için döndüğü sürece, insana mümkün olan en uzun ve en mutlu bir ömür sürsün.

Sonuç

Divanında manevî bağı bulunan Mevlevî halifeleri yanında Anadolu Selçuklu sultanları, emirleri, vezirleri ve diğer ileri gelenlerle Moğollardan bir genel valiyi ve aile fertlerini övmüş; şehirleri ve şehirlerde yaşayan insanları öven şiirler de yazmış olan Sultan Veled, Anadolu Selçuklu Devleti'nin büyük veziri Sâhib Ata Fahreddin Ali'ye ve oğlu vezir Tâceddin Hüseyin'e methiyeler yazmıştır.

Bu methiyelerde, Sahib Ata'nın padişah gibi görkemli, sözü dinlenir, âdil ve cömert bir vezir olduğu; sufilere, fakihlere, hafızlara, vaizlere, yoksullara ve yetimlere yardım ettiği; her yerde, şehirlerde, yollarda, her ovada ve dağda birçok imaret yaptırdığı; Mevlâna ailesi ve Mevlevilerin bu aileden birçok iyilik ve ihsan gördükleri; o zamanda bu hayırlı ailenin cömertlikte ve iyilikte parmakla gösterilmekte olduğu anlatılarak tarihe ışık tutulmuştur.

Sâhib Ata Fahreddin Ali'nin oğlu Emir Tâceddin'e yazılan methiyelerde yine bu ailenin güzel vasıfları anlatılmış; ayrıca Bedreddin Gühertaş tarafından Mevlâna dostlarına Karaarslan adında bir köyün vakfedildiği; Necîb adlı bir emirin sınır kavgasıyla onu ellerinden aldığı; bu nedenle Emir Tâceddin'e köyün geri verilmesi için emir buyurması rica edildiği; köy geri verilmezse onun sonunun da Necîb gibi olacağını hatırlatılmıştır. Nitekim köyü Mevlevilerin elinden alan

Necîb bir iki gün sonra Allah'tan cezasını bulmuş, helak olmuştur. Bu istek gerçekleşmeyince, Sultan Veled tarafından Emir Tâceddin Hüseyin'e bir başka şiir yazılmış ve ondan borcun ödenmesi ve Bedreddin Gühertaş tarafından vakfedilen Karaaslan köyünün geri verilmesi veya yerine başka bir köyün bağışlanması talep edilmiştir.

Bu şiirlerden de anlaşıldığı üzere Sultan Veled, hedefine ulaşmak için her tür yola baş vurmuştur; o, emirleri ve ileri gelenleri işi icabı bazen övmüş, yüceltmiş bazen de uyarıp ikaz etmiş; isteğinin yerine getirilmemesi halinde akıbetlerinin iyi olmayacağını Necîb örneğiyle hatırlatmıştır.

SUMMARY
THE PRAISES OF SULTAN WALAD TO
SAHİB ATAOGHULS

Veyis DEĞİRMENÇAY*

A long with Mawlawian caliphes depending on spiritually in his poetry, he praised the sultans of Anatolion Seljuks, emirates, viziers and other celebrities, and a general governor of Monghols and family members; in addition, Sultan Walad also praised the cities and people living in these cities; he also presented praises to Grand Vizior of Anatolian Seljuks Sahib Ata Fakhraddin Ali and his son and his on viziar Tajaddin Hosain.

These appraises tell us that, Sahib Ata was gorgeous like sultan, his words were obeyed, he was fair and generous he helped to the sufist, the poor, advisers, arphons and protectors of Quran, he built hotels or imarats wherever he went to, Mawlana and his family had taken the advantege of a lot of families, and this family was pointed respectfully through their charities and helpings.

In the praises written for Sahib Ata Fakhraddin Ali's son Amir Tajaddin, good qualities of this family were told; in addition, a village called "Karaaslan" was given away to the friends of Mawlana by Badraddin Gohartash, but, an an Emir called "Nejib" took this village from them in a border fight; and that it was requested that an order should be made by Amir Tajaddin to take back the village, and that it was reminded that his future would be like Najib unless he gave the village back. Thus, Najib, by taking back the village from Mawlawian, became perish in only two days. When this demand didn't come true, another poem was written for Amir Tajaddin Hosain by Sultan Walad, and it demanded that the debt should be paid, and the village called Karaaslan donated by Badraddin Gohartash should be given back, or instedad, another village should be donated.

As it is understood from these poems, Sultan Walad tried kinds of ways in order to reach his goal. He sometimes praised the emirates and celebrities in the need of his work, and sometimes warned or satirized them. If his wishes did not fullfill, he reminded that their futures would not be good like the example of Najib.

---

* Prof. Dr., Atatürk University, Faculty of Letters, Chair of Persian Language and Literature (veyis0065@hotmail.com).

KAYNAKÇA

- Abdülkerim Özeydın, “Nizâmülmülk”, DİA, İstanbul 2007, XXXIII, 194-196.
- ‘Aclûnî, Şeyh İsmâil b. Muhammed el-Cerâhî, Keşfu’l-hafâ ve Muzîlu’l-ilbâs I-II, Beyrut 1408/1988.
- Eflâkî, Şemseddin Ahmed Eflâkî el-Ârifî, Menâkıbu’l-‘ârifin I-II (tsh. Tahsin Yazıcı), Ankara 1976.
- , Ariflerin Menkıbeleri I-II (çev. Tahsin Yazıcı), İstanbul 1986.
- Değirmençay, Veyis, Sultan Veled ve Rebabnâme (Ataürk Üniversitesi, Sosyal Bilim-ler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum 1996.
- , “Sultan Veled”, DİA, İstanbul 2009, XXXVII, 521-522.
- , “Sultan Veled’in Hayatı Düşüncesi ve Görüşleri I”, Mevlânâ Araştırmaları (ed. Adnan Karaismailoğlu), Ankara 2007, I, 69-83.
- , “Sultan Veled’in Edebî Kişiliği ve Eserleri II”, Mevlânâ Araştırmaları (ed. Adnan Karaismailoğlu), Ankara 2007, I, 84-95.
- Erdoğan Merçil, “Sâhib Ata”, DİA, İstanbul 2008, XXXV, 515-516.
- , “Sâhib Ataoğulları”, DİA, İstanbul 2008, XXXV, 518.
- İbn-i Bîbî, Huseyn b. Muhammed b. Alî el-Ca‘ferî er-Rucedî, El-Evâmirü’l-Alâ’iyye fi’l-Umûri’l-Alâ’iyye (Ayasofya Kütüphanesi 2985 Numaralı Yazmanın Tıpkıbasımı), Ankara 1956.
- Mevlânâ Celâleddin, Mektuplar (çev. ve haz. Abdülbâki Gölpınarlı), İstanbul 1999.
- Mu‘în, Muhammed, Ferheng-i Fârsî I-VI, Tahran 1371 hş.
- Sultan Veled, Dîvân (tsh. Asgar-i Rabbânî “Hâmid”), Tahran 1338 hş.